

SEÇİM SİSTEMLERİ ve BUNLARIN YENİ ANAYASALARDA TECRÜBESİ

Metin: Alfonso TESAURO

Türkçesi: Bülent Nuri ESEN

Napoli Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Profesörü

Ankara Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Profesörü

Gayesi, anayasa organlarından bir kısmının halk iradesine uygun surette kurulması olan seçim sistemleri, hususî zaman ve mekân durumları ile siyasî kuvvetlerin teşkilât ve inkişafını inikâs ettiren özel hükümlerle birbirinden ayrılırlar. Bu sistemleri yekdiğerinden tefrik eden derin ayrılıklara rağmen, cümlesini de muayyen sayıda esas tiplere bağlamak mümkündür.

Seçmen topluluğunun teşekkül tarzına, yani seçmen olmak hakkının kendilerine tanındığı kimselerin tayini tarzına göre muhtelif sistemlerin ekserisi mahdut oy usulünden genel oy usulüne doğru tekâmül göstermişlerdir.

Gerçi, seçim ehliyetinin hususî vasıflara sahip muayyen vatandaş zümrelerine tahsis edilmiş olduğu mahdut oy usulü, bilhassa, seçim hakkını vatandaşın ehemmiyetli sübjektif kamu haklarından olmak üzere kabul eden sistemlerce tatbik olunmuştur. Ancak, mezkûr sistemlerde eski sınıfların temsili prensibinin tesisi tamamıyla zail olmuş değildir.

Tekmil vatandaşların, ayırma gözetilmeksizin, seçim hakkından müstefit oldukları genel oy usulü, seçim hakkı tedricen geniş bir surette kabul edildiği nisbette, az çok muzafferane bir netice gibi tatbik olunmuştur.

Seçmenler topluluğunun faaliyetini mümkün kılmak maksadiyle teşkilâtlandırılması bakımından seçim sistemleri, tek seçmeli gurup veya çok seçmeli gurup prensibinden ilham almakta olduklarına göre tefrik edilirler. Tek seçmeli gurubun vasfı, seçmenlerin, müteaddit heyetler halinde toplanması ve böylece teşekkül den gurubun bir tek temsilci seçmesidir. Çok seçmeli gurubun vasfı ise, bunun aksine olarak, seçmenlerin aynı zamanda muhtelif temsilciler seçmek üzere guruplanmalıdır.

Oy tasnifi neticeleri üzerinden temsilciliklerin dağıtılması bakımından da iki usul takip olunmuştur:

Çoğunluk sistemi ve nisbî sistem. Çoğunluk sistemi icabınca, seçi-

lenler, oyların salt çokluğu nazara alınmak suretiyle ilân edilir. Nisbî usule göre ise, bilâkis, seçilenler çarpışma halindeki muhtelif kuvvetler tarafından elde edilen oylar gözönünde tutularak ilân olunur.

Demokratik temele dayanan anayasalarda genel oy ve nisbî prensip seçimle meydana gelen organların siyasî temsillerinin gerçekleştirilmesinde esas telâkki edilmişlerdir. Filhakika, genel oy, seçmenler topluluğunun teşekkülü bakımından, nisbî prensip de temsilciliklerin dağılması noktasından esas sayılırlar. Tarihî mücadelelerin kozunu teşkil etmiş olan bu iki esas, umumiyetle azamî terakkiye ulaşmayı temine mahsus gibi görünmüşlerdir. Ancak, teknil sosyal teşkilâtlanma şekillerinde ve hassaten siyasî ve iktisadî teşkilâtlanmalarda, hiç bir sistem bazı durumların icaplarını tam manasiyle karşılayamaz. Bu itibarla mezkûr iki esas en iyimser taraftarlarının ümitlerine tamamiyle tekabül edememiştir.

Seçilenlerin ilânı hususunda nisbî usulün kabulünden önce tatbik edilmiş olan genel oy usulü, kendisine vakfedilen ümitlerin büyük bir kısmını boşa çıkardı. Çünkü, tatbikinden umulan bazı icapları, yani teknil vatandaşların siyasî temsilini temine kifayetli gelmedi. Siyasî temsil, bilhassa, ekser sistemlerde tek seçmeli seçmen gurubu ve usulünün henüz yürümekte olması yüzünden tahakkuk edememekte idi ki bu hal azlıkların seçmen guruplarında kendi temsilcilerini bulundurma ihtimalini büsbütün yok etmişti. Böyle bir durum seçimle kurulan meclislerin teknil seçmenler topluluğuna izafe olunamayacak ve sadece çoğunluğa ait siyasî fikirlerin ifadesi olması neticesini doğuruyor ve muhtelif partileri ya hep ya hiç oyunu oynayan bir kumarbaz durumuna sokuyordu. Öyle ki, iyi bir oy kazanma başarısı sağlamış olan bir parti, sırf bir kaç oy farkı yüzünden ya hakimi mutlak kesiliyor veya büsbütün temsilcisiz kalıyordu. Meselâ bir parti 5000 üzerinden 2501 oyla kazanıyor ve fakat 2499 oy kazandığı takdirde temsilcisiz kalıyordu.

Bundan maada, genel oy usulüne bazı müsbet kusurlar atfedilmek istendi. Ve faraza bilhassa siyasî seviyenin çok düşük olduğu memleketlerde, mümtaz şahsiyetlerin kazanamadıkları ve halbuki, kitlelere yakın olan alelâde kimselerin mücadeleden kolayca muzaffer çıktıkları söylenirdi. Genel oya ve sözde zararlı neticelerine atfolunan kusurları tashih için bir çok teşebbüsler yapılmıştır. Bunların ekserisi muvaffak olamamıştı. Meselâ; genel oyla seçilen temsilcilere teşkilâtlanmış çeşitli meslek guruplarınca seçilecek temsilcilerin katılması yoluna gidildi. Maksat sadece vatandaşlar umumiyetini değil, lâkin aynı zamanda faaliyeti ile sosyal hayatta keyfî bakımdan daha büyük bir tesir icra eden bir topluluğu da ifade edebilecek tam bir temsil tahakkuk ettirmektir. Bununla beraber, çare, tahsis bulunduğu gayeyi tahakkuk ettirmeğe elverişli gelmedi. Zira,

çeşitli meslek gurupları üyeleri siyaset meydanına çıkacakları sırada az çok katî bir şekilde kendi siyasî partilerinin fikirlerine göre vaziyet aldılar. Genel oya tevcih edilen tenkitlerden bu usulü kurtarmak ümidi ile girişilen diğer bir çok teşebbüsler de muvaffak olmadı. Fakat ekser kimselerin kanaatine göre bir hayli mahzurlarına rağmen, bu sistem, zamanımızda siyasî hayatın derin bir zarureti kalmakta devam etmektedir.

Tıpkı genel oy usulü gibi, bazı memleketlerde hakikî bir taassup halini alan hararetli bir geniş propaganda sonunda kabul edilen nisbî sistem başlangıçta seçim sistemlerinin tekmil mahzurlarını tedaviye kadir bir ilâç gibi telakki olunmuştu. Filhakika, nisbî sistem partilerin sağlam bir disiplin kurmalarına imkân vermekte idi. Temsil kabiliyeti mevcut olan ve fakat seçim mücadelesinden ve seçim devresi uzlaşmalarından çekinen şahsiyetlerin Parlâmentoya girmelerini sağlıyordu. Rüşvet ve irtışayı önlüyordu. Mücadeleyi mahallî menfaatler çerçevesinden genel siyasî menfaatler havzasına naklediyor ve bilhassa azlıklara da meclislerde temsil imkânı veriyordu. Nihayet, Parlâmentoyu tıpkı bir coğrafya haritası gibi memleketin siyasî vaziyetinin ifadesi haline getirecek surette tam olarak temsilini gerçekleştiriyordu.

Böyle olmakla beraber, fiiliyatta nisbî sistem Ernest Naville ve bir çok diğer şiddetli taraftarlarının düşündükleri "deva-i kü" olamadı ve amansız tenkitlerden kendisini kurtaramadı.

Nisbî sistem azlıkları himayeye muvaffak olmakta ve diğer bir takım faydalar sağlamakta ise de bir çoğunluk hükûmeti ve hatta müstakar bir hükûmet temin edecek vaziyette değildir, dendi.

Bu sistemin, seçmenleri partilere esir kıldığı, parlâmentoya temsil kabiliyetini haiz kimseler yanında tek seçmeli gurubun asla gölgeden çıkmasına müsaade etmiyeceği ikinci derecede simalar soktuğu söylendi. Diğer taraftan, nisbî sistem tek seçmeli gurup sistemi ile kabili telif görülmedi ve bu sebeple tek seçmeli guruba umumiyetle izafe olunan faydaları yok etmek istemekle itham olundu. Çünkü, tek seçmeli gurup usulü kendisine mahsus çok basit seçim tarzına, yine kendisine mahsus müstakar bir çoğunluk ifade etmek imkânına, en iyilerin ayırt edilmesine, partilerin sert disiplinini kırmağa, nihayet seçmenlerle seçilen arasında doğrudan doğruya bir temas teminine elverişli bulunuyordu.

Halk iradesinin realiteye uygun surette tezahürü hususundaki demokratik icabı tatmin için, mevzuu bahis prensiplerden her biri ile ve aleyhindeki kabî tenkit ve taassup muhtelif seçim sistemlerinin yapılmış olan çalışmalar müvacehesinde mahsus şekilde düşük neticeler vermesine geniş ölçüde yardım etmişlerdir. Bu başarısızlık evvel emirde çeşitli meselelerin tahlilindeki bir takım hatalardan husule gelmektedir. Pren-

siplerden birinin mübalâğalı surette göklere çıkarılması veya kötülenmesi, bunların fayda veya mahzurlarının mücerret şekilde ele alınması yüzünden genel olarak tatbik edilebilecek mükemmel bir sistem taharrisi ile meşgul olanların esas hatasını meydana getirmektedir. Böyle bir araştırma daha başlangıcında akamete mahkûmdur. Zira, her hal ve kârda boşlukta, yani mahva giden yolda yürümektedir. Bir seçim sistemi muayyen bir maksadı, halk iradesini belirtmek maksadını elde etmeği istihdaf eden az veya çok karmaşık bir mekanizmadır. Bununla beraber, fiilî netice istihsal etme ihtimalleri yalnız seçim sisteminin sadece mezkûr iradeyi belirtmek kabiliyetine değil, aynı zamanda umumî vaziyete ve hususiyle, muayyen bir memleketin vaziyetine; çeşitli siyasî kuvvetlerin birbirleriyle münasebetlerine ve tesir derecelerine, kültür seviyesine ve bilhassa seçmenlerin siyasî ehliyetine bağlıdır. Binaenaleyh, nasıl bir fotoğraf makinası aynı mevkiin resmini ışığa ve kendi vaziyetine göre almakta ise, aynı şekilde, bir seçim sistemi de tatbik edilmekte olduğu şartlara göre halk iradesinin hakikatte en uygun tarzda ifadesini belirtmekte farklı kabiliyete maliktir.

Muhtelif muhitlerde istihsal olunan aynı netice bu sebeple ve bilhassa siyasî telâkkilerin çeşitli olması hasebiyle çok farklı surette tefsir olunabilir. Lâkin, bunun dışında, hiç şüphe yoktur ki yekdiğerinden derin surette farklı sistemler belli bir durumda aynı neticeleri tevhit edebildikleri halde, başka vaziyette tatbik olunan aynı sistem tabana tabana zat neticeler doğurabilir.

Nitekim, tek seçmeli gurup usulü, faraza İngiltere'de - mücadele halindeki siyasî kuvvetlerin hususî vaziyetlerine göre - müstakar bir çoğunluk teşekkülünü temin ettiği halde ne Fransa'da ve ne de aynı sistemin 70 yıldanberi uygulanagelmekte olduğu İtalya'da aynı neticeyi vermemiştir. Mamafih şu veya bu neticeyi - ve meselâ hükûmetlerde istikrarı veya büyük siyasî partiler kurulmasını, yahut da küçük partilerin bertaraf edilmesini - tevhide elverişli seçim sistemlerinden bahsetmekte bir sistemi kül halinde ve dahilinde tatbik olunacağı çerçeveden müstakil olarak nazara alınabilecekmış gibi telâkkî etmek hatasına düşmek tehlikesi mevcuttur. Ve bu hata, bizatihi mükemmel bir sistem mevcut olabileceği hakkındaki hatalı karineden husule gelmektedir.

Bu meseleleri vazediş tarzında işlenen ve daha az vahim olmıyan diğer bir hata da belli bir sistemin tekmiil iyilik veya kötülüklerini ekse-riya genel oy veya nisbî oy sistemine yüklemekle ve alehtlak bir seçim sistemi teşkilâtının müteaddit meselelerinden yalnız bir tanesini halletmekle irtikâp olunmaktadır. Bir seçim sistemi müteaddit parçalardan

mürekkep bir mekanizmadır. Bu parçalar hep bir arada muayyen bir gayenin tahakkukuna yardım ettikleri için, birbirlerine zarurî olarak bağlı iseler de her birisi mahiyet ve görevlerindeki çeşitlilik bakımından diğerlerinden ayrılmaktadır.

Tipki insan vücudunun muhtelif kısımlarının ve meselâ dolaşıma, üremeye, solunuma ait kısımların bir taraftan kül halinde bir tek fizik varlık temsil ettikleri halde, görmekte oldukları vazifelerin çeşitliliği ile aralarında ayrılmakta oldukları gibi.

Bir sistemin tekmil iyilik ve kötülüklerini genel oy usulüne veya nisbî usule atfetmek, bilhassa genel oy usulünün memlekette mevcut kuvvetleri, seçilmiş bir mecliste ayrıca temsilden mahrum bıraktığını söylemek, temsilciliklerin tevzi tarzını ve binaenaleyh seçmenler topluluğunun işleyişini temin tarzını aksettiren nisbî sistemden tek seçmeli veya çok seçmeli bir gurubun mevcudiyetine bağlı mahzurları çıkarmak Parlâmentoya ikinci derecede şahsiyetleri getirmek neticesini, tek seçmeli usulde bu cihet meçhul olduğu halde, nisbî usule yüklemek, elhasıl bütün bunlardan bahsetmek bir silsile iltibasa düşmek demektir. Ve bu iltibaslar her bakımdan, insan vücudunun muhtelif organları beşer yaşayışını mümkün kılmak için yekdiğerine bağlı iken, dolaşım örgütünü çiğneme örgütü ile; solunum örgütünü dölleme örgütü ile karıştırmakla, ve binaenaleyh çiğneme güçlüklerini dış sisteminin kötü işleyişine atfedecek yerde dolaşım ârızalarına; yürüme güçlüğünü bacak ve ayak eklemelerinin bozukluğuna atfedecek yerde solunum ârızalarına atfetmekle düşülecek iltibaslardan farksızdır.

Seçim sistemlerinin hazırlanmasında dikkate değer neticelere varabilmek için muhtelif meselelerin vaz'ında hatalara düşmemek lâzımdır, ve bilhassa bir seçim sistemini içerisinde tatbik olunacağı hukuk nizamının durumuna göre takdir etmek ve aynı zamanda onu meydana getiren muhtelif hususî prensipleri bunların karşılması gereken özel şartlara göre gözönünde bulundurmamak zaruridir.

Bu istikameti takip suretiyle büyük bir ehemmiyeti haiz olan hususî meselelerden birini, yani tek seçmeli gurup sistemini seçmen topluluğunu teşkil için ve nisbî sistemi temsilciliklerin dağıtılması için bir tek sistem halinde uzlaştırmak meselesinin ele almak kabildir. Bu meselenin seçim sistemini kurmakta büyük bir ehemmiyeti vardır. Zira, karşılaşmakta olan tekmil siyasî kuvvetlerin seçilen mecliste mevcudiyetini sağlamak için temsilciliklerin dağıtılmasında nisbî usulün elzem olduğu umumen kabul edilmiştir. Ve diğer taraftan da, pek çok kimselerin büyük ve sıkı bağlılığının ve en ziyade yenilik taraftarı ve tekâmülcü cereyanlar tarafından dahi mazhar olduğu sempatinin isbat etmekte olduğu üzere tek

seçmeli gurup usulü pek büyük menfaatler sağlamaktadır. İtalya'da anayasa yapılması sırasında komünistlerin tek seçmeli gurup taraftarı olmaları da bunun delilidir.

İtalya'da her iki meclis seçimleri de aynı zamanda yapıldı. Fakat, mebuslar meclisi seçimi, rakip listeler üzerinden nisbî usul ile yapıldığı halde, senatonun teşekkülü için hem tek seçmeli gurup ve hem nisbî sistem esaslarından müphem bir sistem tatbik edildi. Daha doğrusu, mebuslar meclisi için seçmenler İllere göre büyük çevreler halinde guruplanmıştı. Tâ ki mevcut listelerden birine listede isimleri yazılı adaylara tercihli oy vermek imkânı ile birlikte rey vermeleri mümkün olabilsin.

Tercih miktarına göre temsilciliklerin elde edilen oy sayısına nisbetle tevzi olunduğu listelerde yazılı adaylar seçilmiş ilân olundular. Senato üyeleri seçimi için, seçmenler, seçilecek senato üyesi sayısına göre guruplara ayrılmıştı. Adaylar partilerce veya seçmen guruplarınca her birisi bir tek gurup için ve fakat aynı mıntakanın sair guruplarından en az iki adaya mecburen bağlı tutularak gösterilmişlerdi.

Seçmen bir tek adaya oy verdi ve kendi gurubunda muteber oy vermiş olanların % 65 inden az olmıyan sayıyı kazanan aday seçilmiş ilân olundu. Diğer temsilcilikler aynı guruplarca elde edilen arta kalmış oylar nisbetinde tevzi edildi. Yani, aynı guruba mensup tekmlil adayların yekûnu yapılarak ve böylece Hondt metoduna göre kendilerine verilebilecek temsilcilik sayısının ne miktar olabileceği tesbit edilerek dağıtıldı. Bilâhara aynı guruplaşma dahilinde mukabil guruplarda en yüksek oy harici kısmetini elde etmiş olan adaylara geri kalan temsilcilikler tevzi edildi.

Son İtalyan anayasa tecrübesi her şeyden önce ve umumî olarak sırf nazarî ve fakat isabetli bir araştırmanın sağlam esasa dayanmakta olduğunu isbat etti: Bizatihi iyi olan, ve evleviyetle, mükemmel olan bir seçim sistemi mevcut değildir. Her sistem gerçekleştirileceği anayasa kuruluşunun hususî şartlarına göre mütalâa edilmelidir.

İtalyan tecrübesi bundan sonra ve hasseten sehime dayanan bir meclis kurulması için tek seçmeli gurup sistemi tatbikinin çok seçmeli guruba müstenit bir sisteme göre seçilmiş diğer meclis müvacehesinde siyasi çehre bakımından aşağı yukarı tam bir ayniyet husule gelmesine hiç bir veçhile mani bulunmadığını bütün hakikatiyle isbat etti.

İtalyan anayasa tecrübesi, bundan başka, tek seçmeli gurubun, meselâ seçilenlerin keyfiyet bakımından iyileşmesi gibi bazı faydalarını bir kere daha isbat etti.

Tek seçmeli gurup usulü senato teşekkülünde büyük ve küçük partileri haiz oldukları imkânlar hududu dahilinde her gurupta mümtaz bir

duruma sahip olan kimselerden adaylar göstermeğe icbar etti. Böyle olması bizzat partinin haysiyet ve itibarı gibi basit sebepten, eldeki tekml kuvvetleri ve binaenaleyh adayın şahsına taalluk eden vasıfları dahi ortaya koymaktaki seçim menfaatine kadar giden bir sıra sebebe istinat ediyordu. Bu durum, ilk bakışta basit bir istatistik cetveli ile dahi zahirdir. Filhakika, küçük memurlar, ilk okul öğretmenleri, esnaf, muhasipler, tacirler, yüksek okul öğrencileri gibi mebuslar meclisinde kalabalık olan mutavassıt zümreler senatodan uzaklaşmışlardır. Senato üyeleri yüksek evsaftaki zümrelere mensupturlar. Meselâ, avukatlar mebusların % 2 7sini teşkil ettikleri halde senato üyelerinin % 41,9 ını meydana getirmekte ve mebusların ancak % 9 unu teşkil eden Üniversite Profesörleri senato üyelerinin % 15 ini meydana getirmektedir. Şu halde, avukatlar ve üniversite profesörleri minhaysel mecmu seçilen senato üyelerinin % 5 - 6 sını temsil etmektedirler. Sendikalistler ve gazeteciler de mebuslar meclisine nisbetle Senatoda daha yüksek bir yüzde temsil ediyorlar. Neticede senatonun heyeti umumiyesi itibariyle, mebuslar meclisi üyelerine nisbetle daha mümtaz sosyal vaziyetlere sahip şahıslardan teşekkül etmiş olduğu söylenebilir. Bununla beraber, bu fark iki mecliste temsil edilmekte olan çeşitli siyasî cereyanların muhtevası üzerinde hiç bir tesiri haiz olmamıştır. Zira, yetkili zümreler yasama faaliyetinin sırf teknik sahasında derin teknik bilgilerinin tecrübesi ile vâki hususî yardım sayesinde büyük hizmetler ifa etmişlerse de, gerek Parlâmento ve gerekse hayatına büyük partiler hakim olduğu için, siyasî sahada hiç bir fevkalâde netice vermemişlerdir.

Nihayet, İtalyan anayasa tecrübesi tek seçmeli gurup usulüne has faydaların, senato seçimlerinde, temsilciliklerin tevzii maksadiyle oylardan istifade olunması için takip olunan çoğunluklu veya nisbî kıstastan mücerret olarak, istihsal edilmiş olduğunu isbat etti. Bunun gibi, nisbî sisteme has olan faydalar, mebuslar meclisi seçimlerinde, seçilenlerin ilâm maksadiyle oylardan istifade olunması şekli ile, gurubun tek veya çok seçmeli oluşundan müstakil olarak elde edildi.

Böylece İtalyan tecrübesi aynı sistemde seçmen topluluğunun teşkili için tek seçmeli gurup usulünün, ve temsilciliklerin dağıtılması için nisbî usulün karşılaşma halindeki kuvvetlere Parlâmentoda temsil imkânı verecek surette tatbik olunabileceğini meydana koymuş oldu. En nihayet, İtalyan sistemi tek seçmeli gurup ile nisbî sistemin uzlaştırılması imkânını ve tek seçmeli gurubun nisbî sisteme umumiyetle izafe olunan faydaları yok edeceği tarzındaki az çok sarîh noktai nazarın esastan mahrum bulunduğunu isbat etti.

İtalyan Anayasa tecrübesine dayanarak, değil yalnız tek seçmeli gurup ile nisbî sistemin bir tek sistem dahilinde pek güzel kabili telif olduğunu, lâkin aynı zamanda İtalyan kanuncusunun yeni anayasanın kaleme alınması sırasındaki hoş görülebilecek tereddütlerini gidererek daha iyi neticeler elde etmek maksadiyle bu yolda daha kararlı hareket etmek lüzumunu da kabul etmek icap eder.

Şimdiye kadar yapılanlara ilâveten girişilebilecek diğer bir teşebbüs de incelenmeğe değer mahiyettedir. Bu teşebbüs Avusturya'lı bir hukukçu olan Geyerhahn tarafından tecrübe olunmuştu: Seçmenleri o şekilde büyük guruplara ayırmalı ki her bir guruba muhtelif listelerde yer alan adaylar içerisinde seçilmiş iki temsilci isabet etsin. Bunlardan biri oyların çoğunluğuna, yani ilk oy verme neticesinde, veya icap ediyorsa, balotajda elde edilen oyların nisbî çoğunluğuna, veya daha iyisi, salt çoğunluğuna göre seçilecek; diğeri ise nisbî metoda göre arta kalan temsilciliklerin dağıtılması neticesinde seçilmiş olacaktır. Yani salt çoğunlukla veya nisbî çoğunluğa göre esasen ilân edilmiş olan temsilciler hariç olmak üzere, muhtelif guruplar adayları arasından her gurup veya partinin artık olarak elde ettiği oylar sayısı ile mütenasip sayıda üye bulduracağı şekilde her liste veya guruptan lüzumu kadar temsilci seçilmiş ilân olunur.

Teklif olunan sistemin kabulü aleyhinde, geniş guruplar kurmanın tek seçimli gurubun sağladığı faydaların mühim bir kısmını ortadan kaldıracığı söylenebilirse de böyle bir itirazın hiç bir mesnedi olmaz. Zamanımızda münakaleler ve fikir nakli hususlarında mevcut büyük imkânlar düşünülecek olursa, tıpkı paranın kıymetten düşürülmüş olduğu memleketlerde milyonluk mâmelekin daha yakın zamana kadar ancak bir kaç bin liralık bir kıymete tekabül etmesi gibi, bugünün geniş gurubu da dünün küçük gurubuna tekabül eder.

Böylece, sathî bir tahlilin telkin edebileceği itiraz bertaraf edilmiş olmaktadır. Şunu da tesbit etmek icap eder ki, teklif olunan sistem sayesinde her gurup, adeta doğrudan doğruya denilebilecek ve mahallî menfaatlerin genel menfaatler zaviyesinden mütalâası için elzem olan seçmenlerle seçilenler arasındaki samimî birleşmenin tekmil faydaları ile birlikte kendisine bir temsilci sağlayabilecektir. Bundan başka, aynı gurup muhtelif partiler veya guruplarca istihsal edilmiş olan oylarla mütenasip şekilde temsilcilikler dağıtılması yanında diğer bir temsilci tayin edebilecektir. Şu hale nazaran, seçilen heyet her gurubun doğrudan doğruya kendi temsilcisine sahip bulunacağı ve her partinin veya parti gurubunun meclis dahilinde seçimler imtidadınca bütün memlekette tezahür

etmiş olan kuvveti ile mütenasip bir temsili haiz olacağı şekilde kurulmuş olacaktır.

İşte, aynı neviden diğer sistemlerin malûm olmasından ve anayasa hukuku tetebbülerimden ve parlamento hayatımdan edindiğim nin telkin ettiği sistem budur. Tek seçmeli gurup usulü ile nisbî metodun bir tek sistemde bağdaştırılması meselesinin hallini daha tam bir şekilde mümkün kılmak için bu sistemi hatırlamak mümkün olabilir.

Eğer siyasî hayatın şaşkırtıcı ve durmadan değişen ilerleyişi müsait olursa gösterdiğimiz hal sureti diğer meselelerin çözülüşü ile birlikte demokrasi prensipleri tesiri altındaki tek mil milletlerin dinmiyen arzusunu, ihtimal ki, kısmen olsun tatmin edebilecektir. Bu dinmiyen arzu muhtelif siyasî kuvvetleri gerçekten temsil eden meclisler vücuda getirmek arzudur. Bu meclisler tam bir temsil edebilme hususiyeti sayesinde yüksek siyasî direktifleri halk iradesi ile mutabakat halinde tayin edecek iktidarda olacaklar ve devletin müdil ve çeşitli şekillerdeki faaliyetinin ahvalin icaplarına uygun surette inkişafını sağlayabilecek kuvvetli ve müessir bir hükümet faaliyetine imkân vereceklerdir.